

Verantwoording monitor Inkomen

18-09-2018

1. Aanleiding en doel

Het onderwerp 'inkomen' is een relevant thema als het gaat om de leefbaarheid van inwoners van Fryslân in veranderende omstandigheden. Het inkomen wordt vaak gezien als graadmeter van de positie die mensen innemen in de maatschappij. Verschillen tussen inkomens van mensen leiden tot ongelijke kansen en mogelijkheden in de samenleving. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld de gezondheid, kwaliteit van huisvesting en het vertrouwen in andere mensen.

2. Keuze van indicatoren

In de monitor inkomen staat de samenstelling en verdeling van de inkomens in Fryslân centraal.

Hoogte van het inkomen

De hoogte van het inkomen geeft een algemeen beeld hoe Fryslân ervoor staat. In de monitor is zowel het gemiddelde en de mediaan te zien. Het gemiddelde inkomen wordt vaak gebruikt en is het meest gangbaar. Daarom is deze als eerste te zien en wordt de mediaan een optie om te selecteren.

Verdeling van het inkomen

De hoogte van het inkomen heeft invloed op het leven van mensen. Grote verschillen leiden tot ongelijke kansen. Cijfers over inkomensongelijkheid en de verdeling van inkomensgroepen in de categorieën laag-midden-hoog geven inzicht hoe groot deze verschillen zijn.

Laag inkomen

In deze monitor gaat speciale aandacht uit naar huishoudens met lage inkomens. Dit omdat zij meer kans hebben om in armoede terecht te komen en gemeenten verantwoordelijk zijn om deze mensen te ondersteunen.

Moeite met rondkomen

Het is belangrijk om niet alleen de feitelijke cijfers, maar ook de ervaringen van Friese inwoners mee te nemen in de monitor. GGD Fryslân doet iedere vier jaar onderzoek naar de gezondheidssituatie van volwassenen. In dit onderzoek wordt ook de vraag gesteld 'Heeft u de afgelopen twaalf maanden moeite gehad om van het inkomen van uw huishouden rond te komen.' De antwoorden op deze vraag geven een goed beeld van ervaringen van mensen.

Overige afwegingen

- Huishoudens versus personen: In de monitor inkomen is ervoor gekozen om alle cijfers (mits beschikbaar) op het niveau van huishoudens te presenteren. Gemeenten en woningcorporaties spreken in hun beleid meestal over huishoudens. Het CBS publiceert in hun nieuwsberichten ook die inkomenscijfers van huishoudens. Daarnaast zijn hierover meer cijfers beschikbaar over op het niveau van huishoudens.

- Inclusief versus exclusief studenten: Studenten kunnen studiefinanciering aanvragen, waardoor zij niet (altijd) genooddaakt zijn om een inkomen te ontvangen op het sociaal minimum. Daarnaast hebben zij geen recht op een bijstandsuitkering, omdat studiefinanciering een voorliggende voorziening is.

Het inkomen van studenten vertekenen hierdoor de inkomenscijfers. Daarom staan in de monitor alleen de cijfers exclusief studenten.

- Geografisch niveau van de cijfers: De cijfers van (lage) inkomens op wijk- en buurniveau zijn sinds kort alleen beschikbaar met afronding op honderdtallen. Hierdoor zijn deze cijfers een stuk minder nauwkeurig. Daarom is voor deze monitor als laagste niveau 'gemeente' gekozen.

Wel of niet vermogen

Bij de ontwikkeling van deze monitor is overwogen om cijfers over het vermogen mee te nemen. Het is lastig om goede en betrouwbare data hiervan te vinden. Daarom is ervoor gekozen het vermogen in de toekomst op een andere manier te belichten.

3. Definities van gebruikte begrippen

Besteedbaar inkomen

Dit bestaat uit het bruto-inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen.

Gestandaardiseerd inkomen

In deze monitor worden alleen de gestandaardiseerde huishoudinkomens gepresenteerd. Hierbij wordt rekening gehouden met de grootte en samenstelling van huishoudens. Het standaardiseren gebeurt door het besteedbaar inkomen van huishoudens te delen door een factor die uitdrukt hoe groot het schaalvoordeel is bij het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Een eenpersoonshuishouden is de norm en is gelijk aan 1. Een extra volwassene is plus 0,19 tot 0,37 en een extra minderjarig kind plus 0,15 tot 0,33. Na het standaardiseren kan de koopkracht van huishoudens worden vergeleken.

Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen

Dit is het besteedbaar inkomen waarbij rekening is gehouden met de grootte en samenstelling van de huishoudens.

Mediaan gestandaardiseerd huishoudinkomen

Het mediane inkomen is gelijk aan het middelste bedrag als het besteedbaar inkomen van alle huishoudens van laag naar hoog wordt gerangschikt. Het gebruik van het mediaan (doorsnee) inkomen voorkomt dat uitschieters de uitkomst beïnvloeden. Het gemiddelde inkomen kan namelijk een vertekend beeld geven wanneer er uitschieters zijn (bijvoorbeeld een aantal extreem hoge inkomens).

Gini-coëfficiënt

De meest gebruikte maat voor inkomensongelijkheid is de Gini-coëfficiënt. De waarde van de coëfficiënt ligt tussen de 0 en de 1, waarbij 0 totale gelijkheid is en 1 totale ongelijkheid.

Inkomensverdeling

De inkomensverdeling wordt weergegeven in een laag-midden-hoog verdeling (40%-40%-20%)

van het gestandaardiseerde huishoudinkomen. Deze indeling wordt onder andere door het CBS gehanteerd.

Lage inkomensgrens

Het CBS gebruikt de 'lage inkomensgrens' om de huishoudens in beeld te brengen die kans hebben op armoede.

De lage inkomensgrens is afgeleid van het bijstandsniveau voor een alleenstaande in 1979, toen dit in koopkracht het hoogst was. In 2016 lag de grens voor een alleenstaande op 1030 euro per maand. Voor een paar zonder kinderen was het grensbedrag 1410 euro, voor een paar met twee minderjarige kinderen 1940 euro en voor een éénoudergezin met twee minderjarige kinderen 1560 euro (CBS, 2018). Het CBS heeft zowel gegevens over 'laag' (ten minste één jaar) of 'langdurig laag' (vier jaar of langer) inkomen.

Beleidsmatige inkomensgrens (% van het sociaal minimum)

Gemeenten gebruiken voor hun (minima)beleid vaak een beleidsmatige grens. Dit is een percentage van het sociaal minimum. Het sociaal minimum is het wettelijk bestaansminimum dat in de politieke besluitvorming is vastgesteld. Het kan per regeling of per gemeente verschillen welke grens gehanteerd wordt.

4. Bronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), thema Arbeid en inkomen

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) verzamelt en publiceert allerlei statistische gegevens van maatschappelijke en economische aard. De inkomenscijfers van het CBS worden samengesteld op basis van het Integraal inkomens- en vermogensonderzoek (IIV), waarbij de bron de belastingadministratie is.

Meer informatie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/arbeid-en-inkomen>

Meer informatie over de recente herziening van de inkomenscijfers: https://www.cbs.nl/-/media/_pdf/2017/06/revisie-inkomensstatistiek.pdf

GGD Fryslân (2016), Gezondheidsmonitor 19+

Het is de wettelijke taak van GGD Fryslân om regelmatig gezondheidsonderzoeken uit te voeren onder alle inwoners van Fryslân. De uitkomsten van deze gezondheidsonderzoeken voorzien de Friese gemeenten van cijfermatige onderbouwing van hun (gezondheids)beleid. Voor de Gezondheidsmonitor 19+ is een steekproef getrokken onder de Friese bevolking van 19 jaar en ouder.

Meer informatie: <https://www.ggdfrylan.nl/professionals/cijfers-en-onderzoek/>

5. Overige literatuur

CBS (2017) – [Gastanalist: De wondere wereld van ongelijkheid](#)

CBS (2018) – [Armoede en sociale uitsluiting 2018](#)

CIA (geraadpleegd 09/2018) – [World Factbook: Gini Index](#)

Universiteit Utrecht (2018) - [Grote ongelijkheid is desastreus voor de samenleving én de economie](#)

Contact – voor meer informatie of vragen

Ymkje Woudstra

Onderzoeker

ywoudstra@friessociaalplanbureau.nl

06 449 563 39/058 234 85 00